

160 години от рождението на Михаил Сарафов (1854–1924) и 90 години от смъртта му

Основоположник на българската статистика

Големият български дипломат и основоположник на българската статистика Михаил Сарафов е роден на 26 февруари 1854 г. в гр. Велико Търново. Първоначално учи в родния си град, а през 1875 г. завършва гимназия в Загреб. Наред с работата си като учител през 1875–1876 г., М. Сарафов се включва и в българското националноосвободително движение – участва в Старозагорското въстание, става член на БРЦК в Букурещ и на революционния комитет във Велико Търново. Заради своята дейност М. Сарафов е арестуван от турските власти, а след излизането си на свобода емигрира. Следва математика и физика в университета в Загреб, продължава образованието си в университетите в Мюнхен и Париж – слуша лекции по математика и политически науки в Сорбоната и Колеж дьо Франс, а през 1880 г. се дипломира в Математическия факултет на Мюнхенския университет.

Изявен политик

След установяването си в следосвобожденска България, М. Сарафов участва активно в политическия живот – избран е за народен представител в четири обикновени народни събрания, става министър на народ-

ното просвещение в правителството на Петко Каравелов (1880–1881). Заедно с Константин Иречек, Васил Стоянов и Спас Вачков той изработва „Инструкции за управление на държавните учебни заведения“. М. Сарафов проявява своята компетентност в сферата на образованието в качеството си на директор на Солунската мъжка и девическа гимназии в периода 1893–1896 г. Именно благодарение на него Солунската мъжка гимназия се сдобива със самостоятелна сграда през 1905 г. М. Сарафов се свързва с богатия търговец – меценат Евлоги Георгиев и успява да го убеди да купи и да подари на Солунската община триетажно и светло помещение. „Режимът на пълномощията“ (1881–1883) – едноличното управление на княз Ал. Батенберг, поставя на изпитание единството на Либералната партия, чийто тогавашен лидер е Петко Каравелов. М. Сарафов не крие своето разочарование от нерешителността на своя партиен лидер: „Каравелов ми се видя съвсем не оня, когото очаквах да намеря... Не можех да си помисля, че човек може да се промени в разстояние на два и половина месеца. Всичките ми молби и убеждения да се върне Каравелов в княжеството не можаха нищо да направят... Страх ме е нерешителността на един от нашите водители да не обезсърчи единомишлениците ни... та страх ме е да не се образуват два лагера от нашата партия, които, вместо да си помогнат, ще парализират действието едни на други.“ (цит. по: С. Радев, „Строителите на съвременна България“, т. 1)

По време на „режима на пълномощията“ М. Сарафов оглавява ново-създаденото Статистическо бюро към Министерството на финансите и по негова инициатива се извършва първото преброяване на населението на България. Затова Михаил Сарафов с право остава в модерната българска история като „баща“ на българската статистика. Безспорно доказателство

за неговата ерудиция е приемането му за дописен (1881) и редовен (1884) член на Българското книжовно дружество.

След възстановяване на Търновската конституция М. Сарафов се присъединява към крилото на Др. Цанков в Либералната партия, което лансира идеята за водене на политика на компромис спрямо консерваторите и българския княз. Макар че репутацията на М. Сарафов е сериозно накърнена заради участието в управлението на страната по време на „режима на пълномощията“, през 1884 г. той става министър на финансите в правителството на Драган Цанков. След абдикацията на княз Александър Батенберг през 1886 г. и при управление на Регентството начело със Стефан Стамболов, М. Сарафов се оказва в русофилския лагер – през февруари 1887 г. той е сред арестуваните след потушаването на Русенския бунт, дело на български офицери-русофили. Макар и политически противник на своя съгражданин и бивш съученик Ст. Стамболов, след неговото падане от власт М. Сарафов неколкотократно го предупреждава за опасността от готвеното над него убийство.

В началото на XX век М. Сарафов отново влиза в изпълнителната власт – през 1901 г. е назначен за министър на вътрешните работи в коалиционното правителство на Петко Каравелов, а през 1902–1903 г. отново е министър на финансите в правителствата на лидера на Прогресивнолибералната партия Стоян Данев (1858–1929). Своята компетентност в икономическата сфера М. Сарафов проявява като автор на трудове по икономическа и стопанска история за периода 1882–1893 г., заема високи длъжности в БНБ през 1885–1901 г., в предприятието за построяване на железницата Цариброд-Вакарел. Наред с това той е сред основателите и дългогодишен член на Управителния съвет на застрахователното

дружество „Балкан“ и негов заместник-директор през 1897–1900 г.

Виден дипломат

През следващите години М. Сарафов се изявява и в сферата на дипломатията. Първата му дипломатическа мисия е във Виена (1904–1909). Престоят му в столицата на Австро-Унгария съвпада с подготовката по обявяване на независимостта на България. Непосредствено след международното й признаване М. Сарафов е назначен

за пълномощен министър в Цариград, където остава чак до началото на Първата балканска война. Освен това той оглавява българската делегация, която води преговори с Гърция в Солун, и с Румъния в Силистра (1913 г.).

Ценни сведения за междубалканските и по-специално за тогавашните българо-турски отношения дава т. нар. цариградски дневник на М. Сарафов, воден по време на дипломатическия му мандат в турската столица (23 юни 1909 г. – 4 октомври 1912 г.). Преди няколко години дневникът беше разчетен и публикуван от българската историчка Цветана Величкова.

Поради големия опит, натрупан в дипломатическата сфера, солидното образование в чужбина и владеенето на чужди езици, М. Сарафов е включен в делегацията, която подписва унизителния Ньойски мирен договор на 27. 11. 1919 г. Показателен е фактът, че от петимата делегати той единствен не е член на тогавашното правителство. М. Сарафов даже временно оглавява българската делегация, докато премиерът Т. Теодоров е в България, за да внесе за обсъждане в Народното събрание проектодоговора за мир. В личния архив на М. Сарафов се пази неговият дневник, който той води преди и по време на подписването на Ньойския мирен договор и публикуван след Втората световна война от проф. Христо Христов. Дневникът съдържа подробно описание на пътуването на делегацията от София през Русе, Загреб, Милано, Лозана и пристигането й във френската столица,

както и ценна информация за антибългарската кампания във френската преса, стремежа на българските делегати да убедят държавите-победители в запазване на българските довоенни граници.

През 1920 г. М. Сарафов влиза в ръководството на Обединената народнопрогресивна партия, редом с Ив. Ев. Гешов, Стоян Данев, Т. Теодоров, М. Маджаров, Ат. Буров. По време на управлението на БЗНС М. Сарафов се разочарова от управленческите похвати на премиера Александър

Стамболийски – по време на неколкото срещи с него българският политик и дипломат му напомня, за съжаление без успех, че трябва да се спазват парламентарните традиции. След събитията във Велико Търново през септември 1922 г. (осуetyаване на митинга на опозицията) М. Сарафов преустановява контактите си с българския министър-председател. Българският дипломат умира в София в края на 1924 г.

д-р Красимира Мархалева

Преподаватели от Солунската девическа гимназия – Михаил Сарафов, Андрей Тошев, Анастас Наумов, Младен Панчев, Атанас Бадев, Иероним Буфети, Бано Кушев, Захария Шумлянска, Райна Попикономова, Манол Иванов, Атина Тенчова.

Първият випуск на гимназията 1895–1896 г. с учителите Георги Пенев, Анастас Наумов, Бано Кушев, Атанас Бадев, Иероним Буфети, Елена Димитрова, Ана Кертева, Тима Икономова, Михаил Сарафов, Захария Шумлянска, Елена Палашева, Атина Николова.